

מכון הרצג לחקר
ההזדקנות והזיקנה

מכון הרצג לחקר ההזדקנות והזיקנה

עלון מספר 10 - דצמבר 2010

בעלון הנוכחי תוכלו להתעדכן בפעילויות של מכון הרצג בתחומי המחקר והקשר עם הקהילה שהתקיימו בשנה החולפת.

מכון הרצג מברך את

- ☆ פרופ' יוסי קטן (ביה"ס לעבודה סוציאלית) על מינויו לעורך כתב העת בטחון סוציאלי ועל קבלת מענק מהאגודה הישראלית לגרונטולוגיה
- ☆ פרופ' דוב שמוטקין על מינויו לפרופסור מן המניין, אוניברסיטת תל אביב

יצירת קשר

המעוניינים במידע על פעילויות עתידיות מוזמנים לפנות אל מזכירות המכון.
נודה לכם על העברת פרטים אישיים מעודכנים (כולל דואר אלקטרוני) למשלוח דואר ולקשר טלפוני.

לפניות: מכון הרצג לחקר ההזדקנות והזיקנה, בניין מדעי החברה (נפתלי) קומה 7

חדר 726, אוניברסיטת תל אביב

ת.ד. 39040, תל אביב 69978

מס' טלפונים: 03-6409544, 03-6407336

מס' פקס: 03-6407339

דוא"ל: herczeg@post.tau.ac.il

אתר המכון: www.spirit.tau.ac.il/herczeg

אנא הצבירו עלון זה לכל המתעניינים בתחום הזיקנה

קשר עם הקהילה- הקתדרה לגרונטולוגים

נפתחה ההרשמה לקתדרה לגרונטולוגים תשע"א – 2011

סדרת הרצאות בשיתוף עם אש"ל

היבטי תקשורת במפגש הטיפולי

בין תרבותיות, תקשורת רפואית, תקשורת תומכת, בין-דוריות

בין החודשים פברואר למאי 2011, יתקיימו 4 מפגשים של סדרת ההרצאות בקתדרה לגרונטולוגים. השנה נושא ההרצאות יהיה "היבטי תקשורת במפגש הטיפולי"- בין תרבותיות, תקשורת רפואית, תקשורת תומכת, בין-דוריות. כל מפגש יכלול שתי הרצאות של אנשי מקצוע.

[המפגש הראשון](#) יתמקד במפגש הטיפולי כמפגש בין-תרבותי. פרופ' אליעזר ויצטום ירצה על "טיפול רגיש תרבות", תוך התייחסות לרקע תיאורטי, המגזר החרדי והצגת מקרה. ד"ר נמרוד גריסו ידבר על התמודדות טיפולית עם האוכלוסייה האתיופית, הפער בין אמונות ומנהגים מקובלים במסורת ותרבות העדה לבין הרפואה המערבית, ותסמונות תלויות תרבות כדוגמת ה"זאר".

[המפגש השני](#) יתמקד בתקשורת רפוא-מטופל. פרופ' פרלה ורנר וד"ר אורית קרניאלי-מילר ידונו בציפיות המשתתפים במפגש האבחון למחלת אלצהיימר. ד"ר דרון גרפינקל ידבר על התאמת ציפיות כגורם חיוני להצלחת כל טיפול, בכל מחלה, בכל גיל.

[המפגש השלישי](#) יתמקד בתקשורת תומכת. יונית הגואל קרניאלי תסביר מהי תקשורת תומכת וחליפית (להלן תת"ח) ותדון במתן פתרונות תת"ח עבור אוכלוסיית החולים המבוגרים. כמו כן, דרך תיאורי מקרה, ידונו הדילמות והתהליכים בהתאמת פתרונות לחולים עם לקויות דיבור נרכשות. אסתר תירוש תדבר על תקשורת במפגש הטיפולי עם אנשים חרשים תוך התייחסות לאופן הטיפול, קהילת החרשים והשפה הייחודית שלהם, שפת הסימנים.

[במפגש הרביעי](#)- יתמקד בקשר טיפולי בין-דורי. איריס קליינמן תדבר על קושי ואתגר במפגש הטיפולי הבין דורי. ד"ר ליאורה בר טור תדון במפגש הייחודי בין העצמי של המטפל והעצמי של המטופל הזקן.

הקתדרה הקודמת, בנושא "הזכות לאיכות"- היבטים בריאותיים, רוחניים, משפטיים ונפשיים בזקנה בסוף החיים, הייתה הצלחה גדולה. הקהל כלל אנשי מקצוע מכל קשת המקצועות בתחום הטיפול והגריאטריה- אחיות, עובדות סוציאליות, רופאות, פסיכולוגיות ואנשי סיעוד ומנה כ-160 איש. סיכום המשובים מלמד על שביעות רצון גבוהה מאוד מתכני ההרצאות, מהמרצים ומהארגון הלוגיסטי.

ארבעת המפגשים יערכו בין החודשים פברואר-מאי, 2011. לקבלת פרטים נוספים והרשמה,

אנא צרו עימנו קשר, מכון הרצג- לטלפון- 03-6409544 או באימייל- herczeg@post.tau.ac.il

השתתפות במחקר שעוסק בקידום איכות הטיפול באנשים עם דמנציה

אחת הדרכים המקובלות לטיפול בהתנהגויות שונות המופיעות בדמנציה, כמו מחשבות שווא, הזיות והפרעות התנהגות, כוללת מתן תרופות אנטי-פסיכוטיות שאמורות להפחית את הופעת הסימפטומים הללו. עם זאת, ממצאי מחקרים רבים מראים כי מידת היעילות של התרופות אינה גבוהה, ובמקרים רבים תופעות הלוואי הקשות שלהן מעמידות בספק את יעילותן.

פרופ' יסכה כהן-מנספילד פיתחה בשנים האחרונות גישה סביבתית- פסיכו-חברתית חלופית להבנת תופעות אלה. בניגוד לגישות המכוונות לסימפטומים, גישה זו מעמידה במרכז את האדם עם הדמנציה, ומתייחסת לאיכות החיים שלו כמטרה המשמעותית ביותר.

במחקר הנוכחי אנו מבקשים לראיין בני משפחה של קשישים עם דמנציה, עם או בלי התנהגויות מיוחדות, כדי להגיע להבנה טובה יותר של ביטויי הדמנציה בחיי היומיום. **הראיונות מתקיימים בזמן ובמקום שמתאימים למרואיינים.**

אם אתם מעוניינים להשתתף ו/או מכירים אנשים שיסכימו להשתתף במחקר זה ולסייע לנו

בקידום איכות החיים של אנשים עם דמנציה, נודה לכם אם תפנו אלינו-

מכון הרצג- לטלפון- 03-6409544 או באימייל- herczeg@post.tau.ac.il

נשמח לענות על כל שאלה הקשורה למחקר.

"פנינת המחקר"

מתוך: יצירתיות אישית והזדקנות יצירתית. פרופ' יעקב לומרנץ (2010)

מטרתו של מאמר זה היא להראות איך היצירתיות תורמת להזדקנות מיטבית. יצירתיות ועשייה אמנותית הן יכולות אנוש שכל אדם חונן בהן, המשתקפות בתהליכים רגשיים, קוגניטיביים והתנהגותיים המוצאים את ביטויים גם בחיי היומיום. בלעדי תהליכים אלה לא תתואר הישרדות ובניית תרבות; הם דרושים להעצמת היחיד והחברה והם מניעים את תהליכי הקדמה, ההתפתחות והצמיחה. ניתן להגדיר הזדקנות מיטבית (Optimal Aging) כהגעה לשלב מאוחר בחיים במצב מנטלי ופיזי משביע רצון, שבו האדם תופס את חייו כבעלי משמעות וככאלה שנחווית בהם רווחה נפשית ויצירתיות.

חיים והזדקנות באופן יצירתי הם מעל ומעבר להשגת תפוקות יצירתיות (Creative Aging), עשיית אמנות או העלאת רעיונות מבריקים. משמעותם הזדקנות מיטבית. מחיים יצירתיים משתמעים הזדקנות פעילה ומימוש פוטנציאלים שלכולם ערך התמודדותי, מניעתי וצמיחתי. היצירתיות תורמת לבריאות פיזית ומנטלית חיובית ומחזקת את המורל שלנו בפרק החיים המאוחר, מאחר שהיא מאפשרת לנו להמיר את אופן הבנת הבעיות המקובל עלינו, לשנות את תפיסתן או להתעלות מעליהן. היצירתיות הופכת אותנו לעמידים יותר מבחינה רגשית וגורמת לנו לחוות את עצמנו ביתר סיפוק. חיים יצירתיים עשויים לצמצם את השפעת הדחק הנובעת ממחלות בתקופת חיינו המאוחרת, לספק לנו תחושה של סדר ומשמעות ולחזק את משאבינו הפסיכולוגיים הפנימיים, כגון נינוחות, שליטה, מוטיבציה חזקה והערכה עצמית או הגעה ל'התעלות'. היצירתיות מעשירה את היחסים החברתיים הנוטים לעתים קרובות להיחלש בזיקנה. ההכרה של אדם בפוטנציאל היצירתי שלו עושה אותו אופטימי יותר, מחזקת את הערכות העצמית וכך מגבירה את ביטחונו ביחסים הבינאישיים. היא מטפחת רשתות חברתיות ומעורבות קבוצתית. ייצור אמנות ותפוקות יצירתיות מחזק את הקשרים ואת התקשורת עם יוצרים עמיתים החולקים איתנו אותה לשון אמנותית ויצירתית, וכך מספק יחסי-גומלין משמעותיים, תחושת שיתופיות, משוב הדדי ותמיכה.

על היצירתיות להפוך לחלק מסגנון חייו של האדם. כדי לקיים סגנון חיים כזה, צריך אדם להיות מחויב מעל לכול לשני עקרונות: האחד – להגביר את מודעותו להתנהגותו האישית, משמע למה שמזין אותה, למה שמאפיין את אורח מחשבתו, את יחסיו ומחויבויותיו בפעילות היצירתית; והשני – להיות מחויב, לתחזק ולטפח לאורך זמן התנהגויות מקדמות-צמיחה שכאלה בחיי יום-יום. חשוב מאוד לציין שהיצירתיות ניתנת לחיזוק, ללימוד, לפיתוח, לתרגול ולמימוש. כמותוה לעיל, החיבור של היצירתיות לתהליכי הזיקנה אמור להוביל לחיים יצירתיים ולהעצמתם.

- למעוניינים במאמר המלא, אנא צרו קשר במייל: herczeg@post.tau.ac.il
- פרטי המאמר: Lomranz, J. (2010), Personal Creativity and Creative Aging. Pub: Ministry of Education. Jerusalem. Adult Education in Israel, 11: 111-130.

מחקר- פרסומים חדשים של מכון הרצג

- Cohen-Mansfield, J., Dakheel-Ali, M., & Frank, JK. (2010). The impact of a Naturally Occurring Retirement Communities service program in MD, USA. *Health Promot Int.*, 25(2):210-220.
- Cohen-Mansfield, J., Marx, M.S., Dakheel-Ali, M, Regier, N.G., & Thein, K. (2010) Can persons with dementia be engaged with stimuli? American Journal of Geriatric Psychiatry, Vol 18, Number 4 April P351-362.
- Cohen-Mansfield, J., Shmotkin, D., Eyal, N., Reichental, Y., & Hazan, H. (2010). A comparison of three types of formative memories in old-old age: First memories, pivotal memories and traumatic memories. *Gerontology*. Epub March 9.
- Cohen-Mansfield J, Shmotkin D, Goldberg S. Predictors of longitudinal changes in older adults' physical activity engagement. *J Aging Phys Act.* 2010 Apr;18(2):141-57. PubMed PMID: 20440027.
- Cohen-Mansfield, J., Shmotkin, D., & Hazan, H. (in press). The impact of homebound status in older Persons. *Journal of the American Geriatrics Society*.
- Cohen-Mansfield, J., Thein, K., Dakheel-Ali, M., & Marx, M.S. (2010) The underlying meaning of stimuli: Impact on engagement of persons with dementia. *Psychiatry Research* 177 (2010) 216–222.
- Cohen-Mansfield J, Thein K, Dakheel-Ali M, Marx MS. Engaging nursing home residents with dementia in activities: the effects of modeling, presentation order, time of day, and setting characteristics. *Aging Ment Health.* 2010 May;14(4):471-80.
- Golander, H., Alon, S. & Carmal, S. (expected to be published 2010). The implication of ageism on elderly people's everyday life. In: I. Doron (Ed.) *Ageism – collection of the workgroup papers*. Jerusalem, Van Lir Institute. (Hebrew)
- Golander, H. & Cohen, M. (2010) Gerontological education as a stirring force towards understanding aging, embracing it and improving its course (editors' introduction for the special issue on Aging and Education Part A). *Gerontology*. 37(1): 13-21. (Hebrew)
- Golander, H. & Cohen, M. (2010) Upon the completion of the Special Issue on Education and Aging- Multidisciplinary discourse as a driving force: From professional instruction programs towards a policy of education for old age.

- Gerontology*. 37(2): 13-15. (Hebrew – Special Issue on Education and Aging, part B. editors' introduction)
- Golander, H. & Levi, S. (2010) Teaching geriatric nursing within various educational programs: Needs, trends, achievements and reflections. *Gerontology*. 37(1): 85-102. (Hebrew)
- Hazan H. Anthropologist on Mars: Invitation to the dead end labyrinth of old age studies, *Gerontology*, 37:23 – 36, 2010. (Hebrew)
- Hazan H. Gerontological Autism: Terms of Accountability in the Cultural Study of the Category of the Fourth Age, *Ageing and Society* (forthcoming)
- Hazan, H., R. Goodman (Forthcoming). Debating Silverhaired Society, *Social Anthropology*.
- Hazan, H., D. Monterescu (in press), *Twilight Nationalism: An Aging Mixed Town in Israel*, Van Leer and Hakibbutz Hameuchad. (Hebrew)
- Lomranz, J. (2010), Personal Creativity and Creative Aging. *Adult Education in Israel*, 11: 111-130. Pub: Ministry of Education. Jerusalem.
- Palgi, Y., & Shmotkin, D. (2010). The predicament of time near the end of life: Time perspective trajectories of life satisfaction among the old-old. *Aging and Mental Health*, 14(5), 577-586
- Palgi, Y., & Shmotkin, D. (in press). The relations of experiences in World War II and affect types of subjective well-being with functioning and mortality at old-old age. *Gerontologia*. (in Hebrew).
- Palgi, Y., Shrira, A., Ben-Ezra, M., Spalter, T., Shmotkin, D., & Kavé, G. (2010). Delineating terminal change in subjective well-being and subjective health. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 65B, 61-64.
- Shalom, V. & Golander, H. (2010) Training elderly volunteers for advising and supporting tasks at the National Insurance Institute. *Gerontology* 37(2). (Hebrew – Special Issue on Education and Aging, part B)
- Shmotkin, D. (in press). The pursuit of happiness: Alternative conceptions of subjective well-being. In L. W. Poon & J. Cohen-Mansfield (Eds.), *Understanding the well-being in the oldest old*. New York: Cambridge University Press.
- Shmotkin, D., Blumstein, T., & Modan, B. (in press). Beyond keeping active: Concomitants of being a volunteer in old-old age. In S. Carmel (Ed.), *Aging in Israel: Research, policy and practice*. Piscataway, NJ: Transaction Publishers. (Chapter reprinted from *Psychology and Aging*, 2003, 18, 602-607).

- Shmotkin D, Lerner-Geva L, Cohen-Mansfield J, Blumstein T, Eyan N, Shorek A, Kave G, Hazan H. (2010) Profiles of functioning as predictors of mortality in old age: The advantage of a configurative approach, *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 51, 68-75.
- Shmotkin, D., & Shrira, A. (in press). On the distinction between subjective well-being and meaning in life: Regulatory versus reconstructive functions in the face of a hostile world. In T. P. Wong (Ed.), *The human quest for meaning: A handbook of psychological research and clinical applications* (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Shmotkin, D., Shrira, A., & Palgi, Y. (in press). Does trauma linger into old-old age: Using the Holocaust experience as a paradigm. In L. W. Poon & J. Cohen-Mansfield (Eds.), *Understanding the well-being in the oldest old*. New York: Cambridge University Press.
- Shmotkin, D., Shrira, A., & Palgi, Y. (2010). Holocaust survivors and their families. In Y. Brick & A. Lowenstein (Eds.), *The elderly and the family* (pp. 129-145). Jerusalem: Eshel. (Hebrew).
- Ben-Ezra, M., & Shmotkin, D. (2010). Physical versus mental predictors of mortality among the old-old in Israel: The CALAS study. *Research on Aging*, 32(5);595-617.
- Shrira, A., Palgi, Y., Ben-Ezra, M., & Shmotkin, D. (2010). Do holocaust survivors show increased vulnerability or resilience to post-Holocaust cumulative adversity? *Journal of Traumatic Stress*. Epub 2010, June 7.
- Shrira, A., Palgi, Y., Ben-Ezra, M., & Shmotkin, D. (in press). Functioning and mortality of Holocaust survivors: Physical resilience and psychosocial vulnerabilities. *Journal of Loss and Trauma*.
- Shrira, A., Palgi, Y., Ben-Ezra, M., & Shmotkin, D. (in press). Transgenerational effects of trauma in midlife: Evidence for resilience and vulnerability in offspring of Holocaust survivors. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*.

קטן י. (2010) הפרטת השירותים החברתיים בישראל: המקרה של שירותי הרווחה האישיים, ב-
א. איכילוב (עורכת) הפרטה ומסחר בחינוך הציבורי, תל אביב, רמות – אוניברסיטת תל
אביב, 266-237.

מי אנחנו?

מכון הרצג לחקר ההזדקנות והזקנה נוסד בשנת 1992 מתרומתם של בני הזוג רוזיטה ואסטבן הרצג באוניברסיטת תל-אביב. למכון אוריינטציה רב-תחומית המתבטאת בשיתוף פעולה בין הפקולטה למדעי החברה לבין הפקולטה לרפואה.

מטרות המכון

מחקר

המכון יוזם, מקדם ומעודד מחקר גרונטולוגי באקדמיה. המטרה המרכזית היא בניית "קהילה גרונטולוגית חוקרת" רב-תחומית שמחקרה יעשירו את הידע בתחום האקדמי ויפרו חשיבה חברתית-יישומית לשיפור איכות החיים של אנשים בגיל הזיקנה.

הפצת ידע גרונטולוגי באקדמיה ולאנשי מקצוע

המכון מקדם את הפצת הידע הגרונטולוגי באקדמיה באמצעות ימי עיון לחברי הסגל האקדמי ולסטודנטים בנושאים גרונטולוגים והפצת פרסומים מדעיים מרכזיים בנושאים גרונטולוגיים. המכון גם מקיים סדרות הרצאות לאנשי מקצוע בתחום הזיקנה.

קשר עם מקבלי החלטות וקובעי מדיניות בחברה

המכון רואה את עצמו כחלק בלתי נפרד מהקהילה והחברה ומן הסוגיות המעסיקות אותן. אחת ממטרותיו היא שינוי עמדות כלפי הזיקנה בחברה והעשרת מקבלי החלטות וקובעי מדיניות בידע מעודכן ותקף לגבי אנשים זקנים.

קשר עם הקהילה

המכון מקיים קשר עם הקהילה באמצעות ימי עיון בנושאים גרונטולוגיים המופנים לקהל הרחב וכן באמצעות ייעוץ לארגונים המפתחים שירותים לאנשים מבוגרים בקהילה.

צוות המכון:

פרופ' יסכה כהן-מנספילד- ראש המכון	פרופ' גילה מנחם
פרופ' חיים חזן	פרופ' יוסי קטן
פרופ' חווה גולנדר	גב' ניצה אייל
פרופ' יעקב לומרנץ	גב' אביבה שורק
פרופ' דב שמוטקין	